

TAISNĪGA ATLĪDZINĀJUMA PRASĪJUMI¹

I. Ievads

1. Taisnīgs atlīdzinājums netiek piešķirts automātiski pēc tam, kad Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir konstatējusi Eiropas Cilvēktiesību konvencijā vai tās Protokolos noteikto tiesību pārkāpumu. Tas izriet no Konvencijas 41. panta, kurā noteikts, ka Tiesa piešķir taisnīgu atlīdzinājumu tikai tad, ja iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šī pārkāpuma seku novēršanu, un arī šajā gadījumā - tikai "ja nepieciešams".

2. Turklāt Tiesa piešķirs tikai tādu atlīdzinājumu, kādu tā uzskatīs par "taisnīgu" konkrētajos apstākļos. Tātad Tiesa ņems vērā katras lietas īpašos apstākļus. Attiecībā uz atsevišķām prasījuma sadaļām Tiesa var lemt, ka pārkāpuma konstatēšana pati par sevi veido taisnīgu atlīdzinājumu, un tā var nepiešķirt nekādu finansiāla rakstura atlīdzinājumu. Vadoties no taisnīguma principa Tiesa var piešķirt arī mazāku atlīdzinājumu par patieso zaudējumu apmēru vai izdevumiem un izmaksām, kādas faktiski radušās cietušai pusei, vai pat vispār nepiešķirt nekādu atlīdzinājumu. Tā var notikt gadījumos, kad pats sūdzības iesniedzējs ir vainojams pie tā, ka radušies lielāki zaudējumi vai izmaksas. Nosakot piešķiramās summas apmēru, Tiesa var ņemt vērā arī sūdzības iesniedzēja kā no pārkāpuma cietušās puses un Līgumslēdzējas puses kā puses, kas atbildīgā par sabiedrības interesēm, attiecīgo situāciju. Visbeidzot, Tiesa parasti ņem vērā arī vietējos ekonomiskos apstākļus.

3. Piešķirot atlīdzinājumu saskaņā ar 41. pantu, Tiesa var nolemt vadīties pēc nacionālajiem standartiem. Tomēr tas nav Tiesas pienākums.

4. Prasījuma iesniedzēji tiek brīdināti par to, ka formālo un pamata prasību, kas izriet no Konvencijas un Tiesas nolikuma, izpildīšana ir nosacījums taisnīga atlīdzinājuma piešķiršanai.

II. Taisnīga atlīdzinājuma prasījuma iesniegšana: formālās prasības

5. Tiesas nolikuma 60. pantā ir noteikts termiņš un citas formālās prasības, kas jāizpilda, iesniedzot taisnīga atlīdzinājuma prasījumu. Tās nosaka, ka:

1. Ja sūdzības iesniedzējs vēlas saņemt taisnīgu atlīdzinājumu Konvencijā ietverto tiesību pārkāpuma gadījumā kā to paredz Konvencijas 41. pants, ir jāiesniedz attiecīgs prasījums.
2. Sūdzības iesniedzējam ir jāiesniedz visu prasījumu atsevišķu sadaļu uzskaitījums (naudas summas), kā arī attiecīgie apliecinātie dokumenti termiņā, kas noteikts sūdzības iesniedzēja rakstveida paskaidrojumu iesniegšanai par lietas būtību, ja vien Palātas priekšsēdis nav nolēmis citādi.
3. Ja sūdzības iesniedzējs nav ievērojis kādu no iepriekš minētajiem nosacījumiem, Palāta var pilnībā vai daļēji noraidīt taisnīga atlīdzinājuma prasījumu.

...

Tātad Tiesā ir jāiesniedz konkrēti prasījumi, kuriem ir pievienoti atbilstoši pierādījumi. Pretējā gadījumā Tiesa nevar piešķirt atlīdzinājumu. Tāpat Tiesa noraidīs prasījumus, kuri norādīti sūdzības veidlapā, bet nav atkārtoti iesniegti attiecīgajā tiesvedības stadijā, kā arī prasījumus, kuri nav iesniegti noteiktajā termiņā.

---

¹ Praktiskos norādījumus pieņēmis Tiesas priekšsēdis 2007. gada 28. martā, pamatojoties uz Tiesas nolikuma 32. pantu.

III. Taisnīga atlīdzinājuma prasījuma iesniegšana: pamatprasības

6. Taisnīgu atlīdzinājumu var piešķirt saskaņā ar Konvencijas 41. pantu saistībā ar:

- a) mantisko kaitējumu (zaudējumiem);
- b) morālo kaitējumu;
- c) izmaksām un izdevumiem.

1. Vispārīgi par kaitējumu

7. Nepieciešams noteikt skaidru cēlonisko saikni starp pieprasīto kaitējuma atlīdzinājuma apmēru un iespējamo pārkāpumu. Tiesa neuzskatīs par pietiekamu attālinātu saikni starp iespējamo pārkāpumu un nodarīto kaitējumu, nedz arī vienkāršus minējumus par to, kāda šī saikne varētu būt.

8. Atlīdzinājumu par kaitējumu var piešķirt tiktāl, cik tas izriet no konstatētā pārkāpuma. Par kaitējumu, kura cēlonis ir notikumi vai situācijas, attiecībā uz kurām nav konstatēti Konvencijas pārkāpumi, vai par kaitējumu, kas attiecas uz sūdzībām, kas pasludinātas par nepieņemamām agrākā tiesvedības stadijā, nevar piešķirt atlīdzinājumu.

9. Tiesas piešķirtā taisnīgā atlīdzinājuma mērķis ir atlīdzināt sūdzības iesniedzējam pārkāpuma izraisītās faktiskās nelabvēlīgās sekas. Tas nav paredzēts, lai sodītu atbildīgo Līgumslēdzēja pusi. Tādēļ Tiesa līdz šim ir uzskatījusi par neatbilstošu pieņemt prasījumus par atlīdzinājumu, kas lūgti "lai sodītu", "lai pastiprinātu atbildību" vai "lai kalpotu par piemēru".

2. Mantiskais kaitējums (zaudējumi)

10. Princips attiecībā uz mantisko kaitējumu (zaudējumiem) ir tāds, ka personai pēc iespējas jārada tādi apstākļi, kādos šī persona atrastos, ja nebūtu noticis attiecīgais pārkāpums - citiem vārdiem, *restitutio in integrum*. Tas var ietvert atlīdzinājumu gan par faktiski radītajiem zaudējumiem (*damnum emergens*), gan par zaudējumiem, vai negūtiem ienākumiem, kuri sagaidāmi nākotnē (*lucrum cessans*).

11. Sūdzības iesniedzējam ir jāparāda, ka mantiskais kaitējums (zaudējumi) ir radies no pārkāpuma vai pārkāpumiem, uz kuriem iesniedzējs atsaucas. Sūdzības iesniedzējam ir jāiesniedz attiecīgi dokumenti, lai pierādītu, cik vien tas iespējams, ne vien šādu zaudējumu esamību, bet arī to apmēru vai vērtību.

12. Parasti Tiesas piešķirtais atlīdzinājums atspoguļo pilnu aprēķināto zaudējumu vērtību. Tomēr ja patiesos zaudējumus nevar precīzi aprēķināt, Tiesa noteiks aptuvenu vērtējumu, pamatojoties uz tās rīcībā esošajiem faktiem. Kā norādīts iepriekš 2. punktā - ir iespējams arī, ka Tiesa konstatēs objektīvus iemeslus, lai piešķirtu mazāku atlīdzinājumu nekā zaudējumu kopējais apmērs.

3. Morālais kaitējums

13. Tiesas piešķirtā kompensācija par morālo kaitējumu ir paredzēta, lai nodrošinātu finansiālu atlīdzinājumu par nemateriālu kaitējumu, piemēram, par garīgām vai fiziskām ciešanām.

14. Morālo kaitējumu pēc būtības nav iespējams precīzi aprēķināt. Ja tiek konstatēta šāda kaitējuma esamība un ja Tiesa uzskata, ka kompensācija naudas izteiksmē ir nepieciešama, tā veiks taisnīgu izvērtējumu, pamatojoties uz tās praksē pieņemtajiem standartiem.

15. Sūdzības iesniedzēji, kuri vēlas, lai tiem piešķir kompensāciju par morālo kaitējumu, tiek aicināti norādīt summu, kas pēc viņu domām būtu taisnīga. Sūdzības iesniedzēji, kuri uzskata, ka ir cietuši no vairāk kā vienas normas pārkāpuma, var pieprasīt kopēju summu, kas sedz visus pārkāpumus, vai atsevišķu naudas summu par katru pārkāpumu, uz kuru tie atsaucas.

4. Izmaksas un izdevumi

16. Tiesa var izlemt, ka jāatlīdzina izmaksas un izdevumi, kas sūdzības iesniedzējam radušies, cenšoties novērst pārkāpumu vai saņemt atlīdzinājumu par notikušo pārkāpumu vispirms nacionālā

līmenī un vēlāk tiesvedības gaitā pašā Tiesā. Šādas izmaksas un izdevumi parasti ietver izdevumus par advokāta pakalpojumiem un tiesu nodevas un tamlīdzīgi. Tās var ietvert arī ceļa un uzturēšanās izdevumus, jo īpaši gadījumos, ja tādi radušies, piedaloties Tiesas sēdēs.

17. Tiesa apmierinās prasījumus segt izmaksas un izdevumus tikai tiktāl, cik tie ir attiecināmi uz konstatētajiem pārkāpumiem. Tie tiks noraidīti tiktāl, cik tie attiecas uz sūdzībām par kurām nav konstatēti pārkāpumi, vai kuras ir atzītas par nepieņemamām. Šī iemesla dēļ sūdzības iesniedzējiem ir atļauts nodalīt atsevišķus prasījumus par dažādām sūdzībām.

18. Izmaksām un izdevumiem ir jābūt reāliem. Tas nozīmē, ka sūdzības iesniedzējs tos ir sedzis vai iesniedzējam ir bijis pienākums tos segt saskaņā ar pienākumu, kurš izriet no tiesību normas vai no līguma. Jebkādi līdzekļi juridiskās palīdzības sniegšanai, ko izmaksājuši vai kuri ir bijuši jāizmaksā nacionālajām iestādēm vai Eiropas Padomei, tiks atskaitīti no piešķiramās summas.

19. Izmaksām un izdevumiem ir jābūt bijušiem nepieciešamiem. Tas nozīmē, ka no tiem nav bijis iespējams izvairīties, lai novērstu pārkāpumu vai saņemtu par to atlīdzinājumu.

20. Tiem ir jābūt saprātīgiem. Ja Tiesa atzīst tos par pārmērīgi lieliem, tā piešķirs summu, kas pēc tās vērtējuma ir pamatota.

21. Sūdzības iesniedzējiem ir nepieciešams iesniegt Tiesai pierādījumus, piemēram kvītis un rēķinus. Tiem jābūt pietiekami detalizētiem, lai Tiesa varētu noteikt, kādā mērā iepriekš minētās prasības ir izpildītas.

5. Informācija par maksājumu

22. Sūdzības iesniedzējiem ir jānorāda bankas konts, uz kuru viņi vēlas, lai tiktu pārskaitīta piešķirtā summa. Ja viņi vēlas, lai noteiktas summas, piemēram, summas, kas piešķirtas attiecībā uz izmaksām un izdevumiem, tiktu maksātas atsevišķi, piemēram, tieši uz iesniedzēja pārstāvja bankas kontu, tas ir attiecīgi jānorāda.

IV. Tiesas piešķirtā atlīdzinājuma forma

23. Tiesas piešķirtais atlīdzinājums, ja tāds ir, parasti būs naudas summas veidā, kuru maksā atbildētāja Līgumslēdzēja puse vienam vai vairākiem sūdzības iesniedzējiem, kas cietuši no konstatētā pārkāpuma. Tikai ārkārtīgi retos gadījumos Tiesa var apsvērt iespēju aicināt atbildētāju valsti veikt kādus pasākumus, lai izbeigtu vai labotu konkrēto pārkāpumu. Taču Tiesa pati pēc saviem ieskatiem var lemt par norādījumu sniegšanu saistībā ar tās spriedumu izpildi (Konvencijas 46. pants).

24. Mantisks atlīdzinājums saskaņā ar 41. pantu parasti tiks piešķirts eiro (EUR, €) valūtā, neatkarīgi no valūtas, ko sūdzības iesniedzējs norādījis savā prasījumā. Ja sūdzības iesniedzējs vēlas saņemt atlīdzību citā valūtā, Tiesa liks konvertēt piešķirto naudas summu uz šo valūtu, pamatojoties uz maksājuma izpildes dienas valūtas maiņas kursu. Formulējot prasījumu, sūdzības iesniedzējam jāapsver, ja tas nepieciešams konkrētajā gadījumā, iepriekš norādītās politikas sekas attiecībā uz citā valūtā norādītās summas konvertāciju uz eiro, un otrādi.

25. Tiesa pati pēc savas iniciatīvas noteic termiņu attiecībā uz ikvienu maksājumu, kas jāveic, kas parasti ir trīs mēneši pēc tam, kad tās spriedums kļūst galīgs un saistošs. Tāpat Tiesa noteic kavējuma procentu likmi gadījumā, ja noteiktais termiņš netiks ievērots, parasti tā ir vienkāršā procentu likme, kas vienāda ar attiecīgajā laikā spēkā esošo Eiropas Centrālās bankas noteikto aizdevuma procentu likmi, kurai pieskaitīti trīs procenta punkti.